

Klimatneutrala Västsverige

- Omställning till klimatneutral konsumtion

Sammanställd av Jonas Norrman & Ida Lindbergh, Nätverket GAME

1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009

Ett Västsvenskt nätverk för hållbar utveckling i Europa

1. Förord

Det här är den tredje rapporten från nätverket GAME om utvecklingen i Västra Götaland kopplat till EU:s mål för omställning inom energiområdet fram till år 2020. Mål är satta för energieffektivisering, förnybar energi (tidigare biobränslen) och minskade utsläpp av växthusgaser.

Under 2012 arbetade Nätverket GAME med energieffektivisering (rapporten Energieffektiva Västsverige finns att ladda ner från www.natverketgame.se). Under 2013 genomförde vi med samma metod en utredning om det andra Europeiska målet, biobränslen. Vi valde att bredda rapporten genom att dessutom titta på aktiviteter som siktar på att byta fossila råvaror mot biomassa, s.k. bioekonomi. (rapporten Bioekonomi i Västsverige finns att ladda ner från www.natverketgame.se).

Denna rapport är huvudsakligen menad för medlemmarna i Nätverket GAME som ett underlag för diskussion kring hur de kan bidra till utvecklingen i Västra Götaland.

Underlaget till rapporten består dels av omvärldsbevakning och analys som vi gjort av området, dels av resultaten från de workshops och den enkät vi genomfört och de övriga aktiviteter som vi deltagit i under året.

Kort om Nätverket GAME

GAME – Göteborg Action for Management of the Environment - är ett samarbets- och nätverksprojekt mellan företag, forskning och samhälle i Västra Götaland. Nätverkets medlemmar har en gemensam vision om att göra Västra Götaland till en ledande region i Europa för demonstrationsprojekt inom utvecklingsprogrammet Horizon 2020.

De direkta effekterna av gemensamma aktiviteter är starka och proaktiva företag och de långsiktiga effekterna av projekten är att Västra Götaland blir oberoende av fossila resurser som olja, gas och kol. Nätverkets styrgrupp består av representanter för: AB Volvo, Götaverken Miljö, SCA, Schenker, Göteborgs Hamn, Västsvenska Handelskammaren, Business Region Göteborg, Chalmers tekniska högskola, Göteborgs universitet, Västra Götalandsregionen, Länsstyrelsen Västra Götaland, Innovatum, IVL Svenska miljöinstitutet och SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut.

GAME

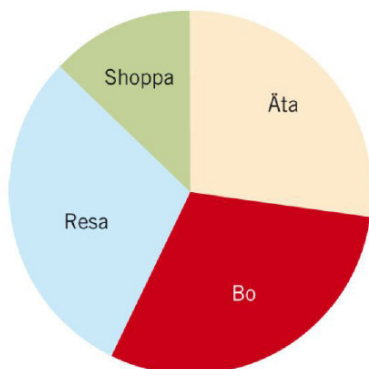
2. Sammanfattning

Den europeiska energi- och klimatstrategin sträcker sig fram till 2020 och är förankrad i ett direktiv där målsättningen är att minska utsläppen av växthusgaser i Europa med 20 procent jämfört med år 1990. Vid den senaste uppföljningen hade de totala utsläppen av växthusgaser i EU-28 minskat vilket innebar att 2012 års EU-utsläpp var cirka 18 procent jämfört med 1990 års nivåer. EU är därför mycket nära att nå sitt 20-procentiga minskningsmål, redan åtta år före måläret 2020.

Sedan vi började med denna rapportserie har dock den globala klimatpåverkan ökat samtidigt som de politiska problemen med ett fossilberoende har blivit allt tydligare för Europa. Klimatkommissionär Connie Hedegaard försöker att driva en process för att få fram en ny överenskommelse fram till 2030. Hon vill öka ambitionsnivån från det nuvarande målet om 20 procent på 30 år till ytterligare 20 procent (totalt 40 procent från 1990) på 10 år. Detta innebär att minskningstakten skulle behöva tredubblas.

Minskade utsläpp av klimatgaser kräver att man kommer ihåg den gamla sloganen: Think global, Act local. Klimatutsläpp påverkar det globala klimatet oavsett om de släpps ut i Västra Götaland eller i ett annat land. Officiell statistik visar att utsläpp av klimatgaser från det svenska territoriet minskar men samtidigt ökar de utsläpp som orsakas av svensk konsumtion av varor och tjänster. Vi har under de senaste åren inte minskat vår klimatpåverkan utan genom nya konsumtionsmönster snarare flyttat platsen för var våra utsläpp sker.

Vi valde i årets utredning att utgå från en statlig offentlig utredning kallad Bilen, Biffen och Bostaden som publicerades år 2005. Denna utredning har ett tydligt konsumentperspektiv och områden är fortfarande lika aktuella även om vi modifierade dem något.

Utsläppen av växthusgaser från den privata konsumtionen uppdelad på aktiviteterna äta, bo, resa och shoppa. Äta står för drygt 25 procent, eller drygt 2 ton CO₂-ekvivalenter. (Naturvårdsverket rapport 5903, 2008)

Drygt 25 procent av de privata, konsumtionsbaserade växthusgasutsläppen är kopplade till den mat vi äter. Trenden är ett ökande bland annat eftersom vi äter allt mer nötkött vilket har bland den största klimatpåverkan av de olika livsmedelsprodukterna.

Det finns två processer när vi ska få fram ett mål mat, antingen köper vi ett mål mat på en restaurang eller så handlar vi råvaror själva och tillreder maten. I det första fallet finns det möjlighet att minska klimatpåverkan genom att restaurangen använder professionella måltidsverktyg vilka hjälper till att bedöma olika råvarors klimatprestanda. I det andra fallet måste konsumenten antingen få utbildning eller få tillgång till ett liknande måltidsverktyg. Måltidsverktygen bör vara utformade så att de både ger en varierande kost under en vecka men samtidigt kompenserar kött dagar med vegetariska dagar.

Det är också viktigt att vi inte äter för mycket eller att vi slänger för mycket mat. Idag räknar man att vi slänger ca 25 % av all mat, både som råvara och som färdiggjord mat. Detta innebär att det finns en stor potential för minskad klimatpåverkan genom ett minskat mat svinn, kom ihåg – Svinn svider!

Bilen som statusmarkör är på väg bort och istället är det en del av den privata konsumtionen av mobilitet. Speciellt i de stadsnära resorna där det finns många andra alternativ. Hur man reser har också underlättats betydligt av lättillgänglig information via mobiler om tidtabeller, närmaste hållplats eller var man kan hitta en ledig hyrcykel.

Precis som maten så kan vi ju inte överkonsumera mobilitet utan bör även här hitta en livsstil som över tid ger en hållbar konsumtion. En del i detta handlar om var man bor i förhållande till vanliga resmål som arbete, skola, affärer m.m. Som mycket annat i vårt samhälle så har vår uppfattning om vissa förhållanden gått från att blivit en möjlighet för femtio år sedan till att idag anses vara en rättighet. Att invånare ska bo var man vill men ändå ha tillgång till snabb mobilitet överallt skapar politiska utmaningar för långsiktiga samhällsinvesteringar.

Trafikverket bedömer att trafikutvecklingen inte är förenlig med klimatmålen. För att nå klimatmålen krävs en utveckling mot ett mer transportsnålt samhälle. Det transportsnåla samhället innebär, enligt Trafikverkets tolkning av klimatmålen, minskad biltrafik samtidigt som kollektivtrafiken och resandet till fots och med cykel fördubblas till 2030.

För Västra Götaland är satsningen på det Västsvenska paketet en viktig infrastruktuursatsning för att utvecklas samhället i transportsnål riktning. Till detta kommer kommunala förtätningsprocesser kring de nya transportstråken och stationer för kollektivtrafik.

En generell slutsats från kartläggningen presenterad i denna rapport visar att det är mycket svårt för konsumenter att konsumera på ett klimatsmart sätt. Det är helt enkelt för svårt att konsekvent göra bästa klimatval oavsett om det gäller mat, transport eller boende.

Att genom ökad kunskap medvetandegöra hur viktigt det är ett omfattande arbete vilket har svårt att konsekvent nå fram till konsumenten. Istället växer det fram fler exempel på lättillgängliga beslutsstödssystem som hjälper konsumenten att ta klimatsmarta val. Systemen har ofta ett mobilt gränssnitt vilket gör att konsumenten kan ta hjälp direkt med sin mobiltelefon.

Ovanstående är resultatet av Nätverkets GAME:s gemensamma utredning under 2014 om Västsveriges möjlighet att nå det tredje målet i EU:s energi- och klimatstrategi kallad Europa 2020. Utredningen har genomförts med fler olika aktiviteter för kunskapsinsamling och kunskapsspridning. Rapporten presenterar resultat från dessa aktiviteter, dels som kapitel och dels som delrapporter bifogade som bilagor till denna rapport (Delrapporterna kan med fördel läsas först).

Detta är den tredje utredningen från Nätverket GAME under lika många år. Vi har nu en bra bild av vår utgångspunkt för att tillsammans försöka bidra till att Västra Götaland når målen i Europa 2020 och även kommande steg. Vår strategi är att använda deltagande i EU:s utvecklingsprogram Horizon 2020 som samarbetsforum och för stödfinansiering.

Vår egen vision är att Västra Götaland blir oberoende av fossila resurser som olja, gas och kol. Nätverket GAME bidrar till denna utveckling genom att föra samman de bästa resurserna i Västsverige från sektorerna samhälle, näringsliv och forskning.

EU finansiering av projekt för en klimatneutral livsstil

EU har flera olika möjligheter för finansiering av projekt vilka syftar till att skapa möjligheter för en klimatneutral livsstil i Europa. I det största stödprogrammet Horizon 2020 finns det både en inriktning som rör mat och en som rör energieffektivitet.

3. English summary

The Gothenburg Action for Management of the Environment (GAME) network brings together companies in Western Sweden with research organisations and regional authorities.

In order to cope with an increasing global population, rapid depletion of many resources, increasing environmental pressures and climate change, European companies need to radically change their approach to production, processing, storage, recycling and reuse of resources.

To contribute to this change on a regional level, GAME network supports research and innovation activities, competence centres and infrastructures in Western Sweden. This report is a presentation of a mapping activity conducted by the network during 2014 on on-going demonstration activities related to Climate neutral consumption.

Climate neutral consumption is hard to achieve if it is solely dependent on responsible consumers. First of all does not all consumers bother and secondly is it hard even for responsible consumers to do the right choices and to keep track of their consumption over time.

In this report we have mapped on-going activities in Western Sweden, which relates to consumption of food, mobility and the choice of lifestyle for where you live, where you work and where you spend your leisure time.

The most on-going activities we could identify are related to consumption of mobility. This is not so surprising as there is a regional policy goal to decrease the dependence on cars for commuting. An example is an interactive support tool (an app called Ubigo) have been developed, tested and demonstrated in the city of Gothenburg as a part of a Smart City demonstration platform. It builds on a new business model for mobility and an app, which suggest the most climate friendly mobility choice for the user, including the choices by foot, by bike, by bus, by taxi or to rent a car. Everything is included and the result is a new experience for the users of which many often took their car as the default choice.

Less is done around the consumption of food. There are activities to further develop professional meal planning tools to not only include cost and nutrition per portion but also carbon footprint. However the complexity of establishing databases with information on climate impact from different food is still an obstacle for further development.

In the third category (the choice of lifestyle for where you live, where you work and where you spend your leisure time) the on-going activities are on a strategic policy decision level. Western Sweden has two political levels, 49 municipals and one region divided into four sub-regions, which makes it important to work with scenarios. All involved decision makers need to understand the effect from infrastructure development for their area. The scenario projects range from municipal and regional up to international level with cooperation between Norway, Sweden and Denmark.

This is the third report from GAME presenting mappings of demonstration activities in Western Sweden related to the European strategy on energy and climate, Europe 2020. The reports are an asset when taking part in Horizon 2020, both as a benchmark for regional actors as well as a background presentation when entering consortia's for writing proposals for new projects. The GAME business network is mainly from areas such as urban future, transport, maritime, green chemistry and life science. In Horizon 2020 we focus on the thematic areas of smart cities, renewable energy, bioeconomy, climate mitigation, resource efficiency.

Bilagor - Delrapport 1-5

På följande sidor kan du ta del av de fem delrapporter som publicerats under året inom ramarna för Klimatneutrala Västsverige.

Delrapport 1 – Klimatutmaningen

Delrapport 2 – Biffri livsstil för ett klimatneutralt Västsverige

Delrapport 3 – Bilfri Livsstil för ett klimatneutralt Västsverige

Delrapport 4 – EU funding for a climate neutral lifestyle

Delrapport 5 – Transportsnålt samhälle